

## Адыгэ Республикэм и Правительствэ игъэзет

Адыгэ Республикэм и Лышъхъэ  
и УказВ. Д. Шахановым медалэу «Адыгеим и Щытхуэзехъ»  
зыфиорэр фэгъэшъошэгъэным ехылагъ

Адыгэ Республикэм ыпашъхъэ гъэхъэгъэ ин дэдэхэр зэрэщырилахэм ыкІи илъэсыбэрэ гуетыныгъэ фырилеу Іоф зэришлагъэм афэшІ медалэу «Адыгеим и Щытхуэзехъ» зыфиорэр **Шаханов Владимир Дмитрий ыкъом** — ІофшІэным иветеран, Адыгэ Республикэм мамырныгъэмкІэ и Лигэ и Совет хэтым фэгъэшъошэгъэнэу.

Адыгэ Республикэм и Лышъхъэу  
ТХЪАКІУЩЫНЭ Аслъанкъ. Мыекъуапэ,  
мэлылфэгъум и 30, 2015-рэ илъэс  
N 56Адыгэ Республикэм и Лышъхъэ  
и УказАдыгэ Республикэм икъэралыгъо тынхэр  
афэгъэшъошэгъэнхэм ехылагъ

Адыгэ Республикэм ыпашъхъэ гъэхъэгъэ ин дэдэхэр зэрэщырилахэм ыкІи илъэсыбэ хуыгъэу Іоф зэрэшІэрэм апае медалэу «Адыгеим и Щытхуэзехъ» зыфиорэр афэгъэшъошэгъэнэу:  
**Бэчыжъ Лейлэ Абузбэчыр ыпхъум** — филологие шІэныгъэхэмкІэ докторым, профессорым, къэралыгъо бюджет учреждениеу «Орденэу «Знак Почета» зыфиорэр къызыфагъэшъошэгъэ Къэрэщэе-Щэрджэс институтэу гуманитар ушэтынхэм апылтым» инаучнэ ІофшІэ шъхъалэ;

**Цэй Эдуард Кушыку ыкъом** — зэо зэпэуцужьныгъэхэм яветеран, Урысыем и Лышъхъэу;

ЗекІоным зегъэушъомбгъугъэным ылъэныкъокІэ гъэхъагъэу илэхэм апае щытхуэцІэу «Адыгэ Республикэм туризмэмкІэ изаслуженнэ ІофшІэ» зыфиорэр **Ческидов Игорь Михаил ыкъом** — Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм псэолъэшІынымкІэ, транспортымкІэ, зэпхыныгъэхэмкІэ ыкІи унэ-коммунальнэ хъызмэтымкІэ икомитет итхъаматэ фэгъэшъошэгъэнэу;

Кушъхъэфэчъэ спортым хэхъоныгъэ ышІыным ылъэныкъокІэ гъэхъагъэу илэхэм апае щытхуэцІэу «Адыгэ Республикэм изаслуженнэ тренер» зыфиорэр **Куликовский Вячеслав Федор ыкъом** — кІэлэцІыкІухэм гъэсэнныгъэ тедзэ зышарагъэгъотырэ къэралыгъо бюджет учреждениеу «Олимпиадэхэм кушъхъэфэчъэ спортымкІэ ахэлэжъэштхэр зыцагъэхъазырхэрэ Адыгэ республикэ хэушъхъафыкІыгъэ кІэлэцІыкІу-ныбжьыкІэ спорт еджапІэр» зыфиорэм итренер-кІэлэзегъаджэ фэгъэшъошэгъэнэу.

Адыгэ Республикэм и Лышъхъэу  
ТХЪАКІУЩЫНЭ Аслъанкъ. Мыекъуапэ,  
жъоныгъуакІэм и 5, 2015-рэ илъэс  
N 57Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо  
Совет — Хасэм иунашъуЕ. И. Матвеевар Адыгэ Республикэм  
и УплъэкІокІо-лпытэкІо палатэ и Тхъаматэу  
гъэнэфэгъэным ехылагъ

Адыгэ Республикэм и Конституция ия 70-рэ статья ия 4-рэ пункт иподпунктэу «з»-м тегъэпсыхъагъэу ыкІи Адыгэ Республикэм и Законэу N 81-р зытетэу «Адыгэ Республикэм и УплъэкІокІо-лпытэкІо палатэ ехылагъ» зыфилоу 2002-рэ илъэсым бэдзэогъум и 26-м къыдэкІыгъэм диштэу Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм **унашъо ешы:**

1. **Матвеева Еленэ Иван ыпхъур** Адыгэ Республикэм и УплъэкІокІо-лпытэкІо палатэ и Тхъаматэу гъэнэфэгъэнэу.

2. Заштэрэ мафэм щыублагъэу мы унашъом кІуачІэ илэ мэхъу.  
**Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Тхъаматэу Владимир НАРОЖНЫЙ**

къ. Мыекъуапэ,  
мэлылфэгъум и 29-рэ, 2015-рэ илъэс  
N 1221Гъатхэмрэ ІофшІэнымрэ ямэфэкІ  
ТхъакІущынэ Аслъан хэлэжъагъ

**Гъатхэмрэ ІофшІэнымрэ ямэфэкІ Адыгэ Республикэм игъэкІотыгъэу щыхагъэунэфыкІыгъ. Урысыем иполитическэ партиеу «Единэ Россием» икъутамэу Адыгеим щыІэмрэ тиреспубликэ ипрофсоюзхэм я Федерациерэ кІэщакІо фэхъухи, Мыекъуапэ иурам шъхъаІу Краснооктябрьскэм нэбгырабэ къырыкІуагъ.**

Адыгэ Республикэм и Лышъхъэу ТхъакІущынэ Аслъан, Адыгеим и Парламент и Тхъаматэу Владимир Нарожнэр, Адыгеим ипрофсоюзхэм я Федерация и Тхъаматэу Устэ РусІан, гъэцэкІэкІо ыкІи хэбзэихъухъэ къулыкІушІэхэр апэ итхэу къалэм иурам шъхъалэ къырыкІуагъэх. МэфэкІыр студентхэм, спортсменхэм, ІофшІапІэхэм ялыкІохэм, дзэм иветеранхэм къагъэдэхагъ.

Шъонтрыпэо ныбжьыкІэхэр апэ итхэм ащыщых. Шъошэ зэклужь фыжъхэр ащыгъых. Нэр плэпахэу пшъашъэхэр фыжъыбзэу фэпагъэх. Нэбгырэ пэпчы ыпкы ищыгъэу, мэкъамэу къырагъалорэм диштэу урамым къырекІох. Унэ лъагэхэм яшъхъа-

ныгъупчъэхэр зэлухыгъэхэу Іогу къафытеох, мэфэкІ мафэм зеушъомбгъу. ЩапІэхэм, шхапІэхэм ялофшІэхэр урамым къырыкІохэрэм афэнэгущІох, ялэжъапІэхэм адэжъ Іутхэу мэфэкІым хэлэжъэрэмэ нэшукІэ яплъых.

Урысыемрэ Адыгеимрэ якъэралыгъо быракъхэр агъэбыбатэх. Гъатхэмрэ ІофшІэнымрэ афэгъэхыгъэ тхыгъэхэу урамхэм ашъхъагъ апылбагъэхэм, цыфхэм алыгъхэм тигуапэу тыкъаджэ. Мыекъуапэ икъэлэ парк дэхъапІэ къызынэсыхэм, зэхэхэм къышыгушылагъ Адыгэ Республикэм и Лышъхъэу ТхъакІущынэ Аслъан.

— Тэ гъэхъагъэу тилэр макІэп, — къылауагъ ТхъакІущынэ Аслъан. — Анахъэу къыддэхъу-

гъэмэ ащыщых мамырэу тыпсэуэ тизыкІыныгъэ зэрэдгъэпытэрэр. ТапэкІэ тиреспубликэ нахъ зыкъедгъэлэтыным фэшІ джыри нахъышІоу Іоф тшІэн фае.

МэфэкІым ягушъхъэ кІуачІэ къылэтынэу Адыгеимрэ Урысыемрэ хэхъоныгъакІэхэр ашІынэу Лышъхъэм афилуагъ.

МэфэкІ зэхэхэм Парламентым и Тхъаматэу Владимир Нарожнэр, Мыекъуапэ иадминистрация ипашъу Александр Наролиныр къышыгушылагъэх. МэфэкІым лъэпкы зэфэшъафхэр зэрэзэфигъадэхэрэр хагъэунэфыкІыгъ.

Адыгэ Республикэм итворческэ купхэм мэфэкІ концертэу къатыгъэм ашІогъэшІэгъонэу нэбгырабэ епллыгъ. ЖъоныгъуакІэм иапэрэ мафэхэм Урысыем рафтингымыкІэ изэнэкъокъу, нэмыкІ спорт зэлукІэгъухэу Адыгеим щыкІуагъэхэр гум шІукІэ къынэжъыщтых. Зэхэхэхэм цыфыбэ ахэлэжъагъ.

**ЕМТИЛЬ Нурбий.**

Сурэтхэр мэфэкІым къыщытырахыгъэх.



АР-м и Лышхъуэ  
Тхьаклушынэ Аслъан  
шлэныгъэмкӀэ ыкӀи  
научнэ-техническэ  
политикэмкӀэ Советэу  
АР-м и Лышхъуэ джъ  
щызэхашагъэм джыр-  
благъэ зэхэсыгъоу иа-  
гъэм хэлэжъагъ.

## Наукэр

# хэхъоныгъэхэм афэлорышлэн фае

Республикэм зеклоным зы-  
щегъэушъомбгъуэгъэным, мэ-  
къумэщ хъызмэтым хэхъоны-  
гъэхэр егъэшлыгъэнхэм, ты-  
къэзыуцухэрэ дунаир шуагъэ  
къытэу гъэфедэгъэ зэрэху-  
щым, цыфхэм япсауныгъэ



икъэухъумэн, нэмыкӀ лъэны-  
къохэм наукэм илахъу ахилъ-  
хъан ылъэкӀыштхэм ахэр ате-  
гушылагъэх. Советым хэтхэм  
ямызакъоу, экономикэ хэхъо-  
ныгъэмкӀэ ыкӀи сатыумкӀэ, мэ-  
къумэщ хъызмэтымкӀэ минис-

трэхэри мы зэхэсыгъом хэ-  
лэжъагъэх.

— Научнэ къарушхоу ти-  
лэр республикэм хэхъоныгъэ  
егъэшлыгъэным фэлорышлэмэ  
тшлоигъу, — къылуагъ АР-м и  
Лышхъуэ. — Тишлэныгъэлэжъ-

хэм ялофшлагъэхэр мэкъу-мэ-  
щым, зеклоным, нэмыкӀ лъэ-  
ныкъохэм ащыдгъэфедэхэмэ  
мымакӀэу шуагъэ къызэриты-  
щым лэ хэлэп. Экономикэм,  
мэкъу-мэщым ямызакъоу, пса-  
уныгъэм икъэухъумэн, культу-

рэм, нэмыкӀ лъэныкъохэм афе-  
гъээгъэ министерствэхэм ыкӀи  
ведомствэхэм ялэщэхэр Сове-  
тым илофшлэн къыхэгъэлэжъэ-  
гъэнхэ фае. Республикэм хэхъо-  
ныгъэ егъэшлыгъэным фэлоры-  
шлэрэ ушэтынхэр щыӀэныгъэм  
щыпхырыщыгъэным тыдэла-  
жъэмэ, ахэм федерэ къахышты.

Агробизнес комплексшхоу  
Джэджэ районым шагъэпсы-  
рэм изегъэушъомбгъун, ащ зэрэ-  
щыгуыгъэху федерэ къыхыным,  
церкес чыгыхатэхэм языкъегъэ-  
лэтыжын практикхэмрэ шлэны-  
гъэлэжъэхэмрэ зэгъусэху адэ-  
лэжъэнхэ фаеу зэрилытэрэр  
кӀигъэтхыгъ. Мы лъэныкъохэм-  
кӀэ шлагъэу щыӀэм къытегушыла-  
гъэх АР-м экономикэ хэхъоны-  
гъэмкӀэ ыкӀи сатыумкӀэ ими-  
нистрэу Лыхъэс Махъмудэ, мэ-  
къумэщ хъызмэтымкӀэ минис-  
трэу Юрий Петровыр. Нэужым  
Советым хэтхэм яепллыкӀэхэр  
къыралотыкӀыгъэх.

ХЪУТ Нэфсэт.

## Къэгъэлэжъон къызылэуахыгъ

Къэлэ-лхыжъуэу Волгоград итарихъ къэзылэжъон къэ-  
гъэлэжъон Европарламентым иунэу Страсбург дэтым  
бэмышлэу къыщызлэуахыгъ.

Европарламентым ипленарнэ  
сессие зыщыклорэ мафэхэм ар  
къызылэуахыгъэш, парламентым  
идепутатхэм, иаппарат хэтхэм  
ащ нэлуасэ зыфашын алъэкӀышт.  
Къэгъэлэжъоныр зэхэзыщыгъэхэр  
Чехием ыцӀэкӀэ Европарламентым  
идепутатэу ыкӀи инвесторэу Иржи  
Машталкэрэ Волгоград иадмини-  
страциерэ.

Стенд 22-мэ къэлэ-лхыжъуэм  
итарихъ, Сталинград заор зэрэ-  
кӀуагъэм, Теклоныгъэм ия 70-рэ  
ильэс зэрагъэмэфэкӀырэм, къа-  
лэм нэмыкӀ хэгъэгухэм зэдэлэ-  
жъэныгъэу адырилэм, джырэ Вол-  
гоград икультурэ, инаукэ ыкӀи  
иискусствэ нэлуасэ уафашы.

ЛыкӀоу купым хэтгыгъэх къэлэ-  
лхыжъуэм ипашэ ипшъэрлыхэр  
зыгъэцӀэкӀэу Ирина Соловьёвар,  
Волгоград иадминистрации ипа-

щэ ипшъэрлыхэр зыгъэцӀэкӀэу  
Владимир Собакарэ, Волгоград  
хэкум иправительствэ итхъама-  
тэ игуадзэу Юрий Сизовыр.

Чрезвычайнэ, полномочнэ лы-  
кӀоу, Урысые Федерацием илыкӀоу  
Европейскэ союзым щыӀэ Вла-  
димир Чижовым къэлэ-лхыжъуэу  
Волгоград ихьакӀэ лъапӀэхэр зы-  
дэтхэхэрэ тхылъым 2013-рэ ильэ-  
сым мэкъуогъум и 16-м мыщ фэдэ  
гушылэхэр дитхагъэх: «Сталинград  
заом Теклоныгъэр къызылэуахы-  
гъэр ильэс 70-рэ зэрэхуэрэм фэ-  
гъэхыгъэ къэгъэлэжъоныр Евро-  
пейскэ парламентым иунэу Страс-  
бург щыӀэм къызэрэщызлэуахы-  
гъэр анахъуэ зышушлагъэхэр къа-  
лэу Волгоградрэ хэкумрэ япашэ-  
хэр ары. Тарихъыр икӀэрыкӀэу кӀа-  
тхыкыжыныу зыщыфэжъэхэрэ ти-  
непэрэ мафэхэм тэ анахъуэ ты-  
зыпылтын фаер шъып-  
къэныгъэ тхэлэу тарихъым  
тыкъекӀолӀэныр ары. Сталинград къэ-  
зылэуамагъэхуэ, Европэм фашистхэр  
изыфыжыгъэхэм непэ шъхьашэ  
афэтшыгъэ, джыдэдэм Европэм  
щыпсэухэрэми, ахэм ауж къыкӀы-  
штхэм агу къэтэгъэкӀыжы мамыр-  
ныгъэ зэрыл Европэм щыпсэунхэм  
иамал языгъэгъотыгъэхэм ар  
зэрэшлуагъэр».



## Гъэлэжъыгъэ шыкӀэм тетэу...

МэфэкӀ мафэхэр щынэгъончъэнхэм фэшӀ  
ашӀэштхэм афэгъэхыгъэу Адыгэ Республикэм  
хэгъэгъу кӀоцӀ лӀофхэмкӀэ и Министерствэ бэмы-  
шлэу брифинг зэхыщыгъ.

Гъатхэмрэ лӀофшлэнымрэ  
ямэфэкӀ ыкӀи Теклоныгъэм  
и Мафэу къэблагъэрэм яхэ-  
гъэунэфыкӀын фэгъэхыгъэ  
лӀофхьабзэу зэхэщыгъэхэр щы-  
нэгъончъэным ишӀапхъэхэм  
адиштэнхэм, мы мафэхэм  
цыфхэм ярэхъатныгъэ къэ-  
ухъумэгъэным пае шлэгъэн  
фаехэм журналистхэр ащи-  
гъэгъозагъ АР-м хэгъэгъу кӀоцӀ  
лӀофхэмкӀэ и Министерствэ  
общественнэ рэхъатныгъэр  
къэухъумэгъэнымкӀэ иполи-  
цие ипашэ игуадзэу Генна-  
дий Березиным.

Пэшлорыгъэшъуэ зэрагъэ-  
нафэрэмкӀэ, ахэм зекӀэмкӀи  
республикэм щыпсэурэ ыкӀи  
хьакӀэ нэгырэ мини 10-м  
нэс ахэлэжъэнху ары. Цыф-

хэр бэу зыщызэрэгъуоихэрэ  
митингхэр, зэхэхьэхэр  
зыщыкӀоштхэ чыплэхэр, са-  
гугъэтхэр къагъэгъунэштхы.  
Адыгеим кыхьэрэ машинэ-  
хэр гогу-патруль къулыкӀум  
илофшлэхэм ауплӀэкӀухэзэ  
ашышт.

Джащ фэдэу полицием  
иполковник къызэрылуагъэм-  
кӀэ, цыфхэр ауплӀэкӀухэзэ  
лӀофхьабзэхэр зыщыкӀоштхэ  
чыплэхэм адагъэхьащтых. Ащ  
дакӀоу, къагъээрэ пкыгы-  
хэр, лэшэ зэфэшъхьафхэр,  
апчым хэшлыкыгъэ бэшэ-  
рэххэр зылыгъхэр, ешъуа-  
гъэхэр лӀофхьабзэхэм ара-  
гъэкӀолӀэштхэл.

ГогурыкӀоным щынэгъон-  
чъэу щытыным пае мэфэкӀ

лӀофхьабзэхэр зыщыкӀоштхэ  
чыплэхэм якӀурэ автомо-  
биль гогухэм ащыщхэр охъ-  
тэ гъэнэфагъэкӀэ зэфашы-  
щтых. Анахъ шъхьалэу Г. Бе-  
резиным кыхыгъэщыгъэр  
полицием илофшлэхэм цыфхэ-  
хэм алъэныкъокӀэ шъхьэкӀэ-  
фэныгъэшхо къызхагъэфэ-  
ныр япшъэрлыгъу зэрэщы-  
тыр ары.

МэфэкӀ мафэхэм АР-м хэ-  
гъэгъу кӀоцӀ лӀофхэмкӀэ и Ми-  
нистерствэ ихэушъхьафыкӀы-  
гъэ отряд иавиационнэ тех-  
никэ къызфагъэфедзэ рес-  
публикэм игогухэр щынэ-  
гъончъу щытынхэмкӀэ поли-  
цейскэхэм къулыкӀур ахьышт.

КӀаухым Г. Березиным зэр-  
екӀигъэтхыгъэмкӀэ, общест-  
веннэ щынэгъончъэным епхы-  
гъэ лӀофыгохэр зэшлӀохыгъэхэ  
зэрэхуэрэм министрэм ежъ  
шъхьэкӀэ ыналэ тыригъэ-  
тышт.

КӀАРЭ Фатим.



## НАТХЪО Разыет:

Урысые Федерацием и Федеральнэ ЗӀукӀэ и Къэ-  
ралыгъо Думэ и депутатэу Натхъо Разыет шъо-  
лырхэм ащыклорэ зӀукӀэгъухэм атегъэпсыхъа-  
гъэу муниципальнэ гъэпсыкӀэ зӀэ «Шэуджэн рай-  
оным» джырблагъэ щылагъ.

Теклоныгъэхом ия 70-рэ  
ильэс ихэгъэунэфыкӀын те-  
гъэпсыхъагъэу депутатыр щы-  
лагъ Советскэ Союзым и Лы-  
хъужъуэ Хъ. Б. Андырхъуа-  
ем ыцӀэкӀэ щыт музейу Хъа-  
курынэхьаблэ дэтым. КӀэлэ-  
еджэкӀо нахыжъхэм ягъусэу

музейм чӀэлъ пкыгыгъохэм ащ  
нэлуасэ зафишыгъ ыкӀи хьа-  
кӀэ лъапӀэхэм апае тхылъым  
дэтхагъ.

— ИльэсипшӀ пчъагъэ тешӀэ-  
жыгъэми, ячыплэгъу шлагъоу  
Андырхъое Хъусен Борэжъ  
ыкӀоу Советскэ Союзым и

ЛыхъужыцӀэ къызыфагъэшъо-  
шагъэр Шэуджэн районым щы-  
псэухэрэм зэрэщымыгъупшэ-  
рэр лэшэу сидуагъэ хъугъэ.  
Украинэм и Луганскэ хэку ит  
селоу Дьяково дэжъ ар щы-  
фэхыгъ. Музейм илофшлэ-  
хэм ялӀэпӀэсэныгъэ ишуагъэ-  
кӀэ, ныбжыкӀэхэм яшлэныгъэ  
нахъ хагъэхъоным иамал щыӀэ  
хъугъэ, фашизмэм дезыгъэ-  
штэрэ кӀуачӀэхэм ашъхъэ къэ-  
ралыгъо зэфэшъхьафхэм нахъ  
къащалэты зыщыхъугъэ лъэхъа-  
ным яхэгъэгъу фэшъыпкьэхуэ  
къыткӀэхъухьэхэрэр плугъэн-

хэм мэхъанэшхо илэу щыт, —  
хыгъэунэфыкыгъ Натхъо Разыет.

Ащ нэфэшъхьафэу депута-  
тыр щылагъ Д. А. Лэшъхъэ-  
мафэм ыцӀэкӀэ щыт Хъаку-  
рынэхьаблэ гурыт еджаплэу  
N 1-м. Апшъээрэ классхэм  
арыхсхэм лыхъужыныгъэм иурок  
ащ щаригъэхыгъ ыкӀи нэпэ-  
еплэ шульхьафтынхэр еджаплэмрэ  
ащ ипашэрэ аритыгъэх.

— Непэ нафэ къызэрэсфэ-  
хъугъэмкӀэ, ныбжыкӀэхэр яхэ-  
гъэгъу фэшъыпкьэхуэ плугъэн-  
хэмкӀэ Шэуджэн районым лӀо-  
фышхо щызэшлуахы, Хэгъэгъу

зэошхом илэхъан советскэ  
зэолӀхэм лыхъужыныгъэу зэ-  
рахъагъэм фэгъэхыгъэ зэдэ-  
гушылэгъухэр мыщ фэдэ мэ-  
фэкӀ закъохэм ялӀэгъокӀэу арӀп  
еджаплэм зыщызэшлуахыхэрэр.  
А лӀофыгом ренэу аналэ зэрэ-  
тырагъэтырэр джыри зэ хэз-  
гъэунэфыкыжыныу сыфай, —  
икӀаухым къылуагъ Натхъо Ра-  
зыет.

КЪАНДОР Анзор.

Урысые Федерацием и Фе-  
деральнэ ЗӀукӀэ и Къэ-  
ралыгъо Думэ и депутат  
илӀэпылэгъу.

## «Андырхъое Хъусен лыхъужыныгъэм ищысэу щыт»





70

ТЕКЛОНЫГЪЭМ ия 70-рэ ИЛЬЭС

# Шэжыпэсхэр

По этет унэ эклэупклэгъу хьакурынэхьэблэ кьоджэ гупчэм итым дэжэ автобус горэ кышцэу. Зэрэгъэжыот макъэр шьхьащытэу клэлэеджэклэ куп ащ кьезэрэгъэтэку.

Ягъусэ клэлэегъаджэм кьарело: «Зэ, моу зыжыугъэрэ-хьатыгуи! Шьугу кьэсэгъэклэ-жы: Урысыем ишхьафитныгъэ, тэц пае зищылэныгъэ зытыгъэ лыхъужьым дэжэ тыкьэ-кьуагъ. Мы чыплэм ушыкуоныр хэгъэкли, умакьэ лэтыгъэу ушы-гушылэныри кьэклүрэл. Мары исаугъэти шьольэгъу». Зэу кьэлэсэгъэ шьэожьыехэмрэ пшьэшэжыыехэмрэ кьапэгъо-кыгъэм фэдэу музеим ыпашхьэ ит саугъэтым езэрэгъэ-плыхъу... Апэрэу лүклагъэх ахэр Андырхъое Хьусен, апэрэу икьэбар игъэклотыгъэ зэхашыт...

Советскэ Союзым и Лыхъужьэу Андырхъое Хьусенэ имузей инаучнэ лөфшлэу Хьут Фатимэ Шэуджэн районьмклэ Дукмасовскэ гурыт еджаплэм кьырашыгъэ купыр экскурсием кьырегъэблагъэ. Кьэлотэныр ятлэнэрэ этажым кьышырегъажьэ...

Ильэс 74-клэ узэклэлэбэжымэ, Андырхъое Хьусенэ лыгъэ зырихы, совет хэгъэгум, ащ шыпсэуштыгъэ цыфхэм яшхьафитныгъэ пае ыпсэ зетым клэлэ дэдагъ, икьэбар джыдэдэм кьызыфалотэрэ джы мы ныбжьы-клэхэу апшээрэ классмэ арысхэм зэранахыжыгъэщтыри ильэс зыщылл горэми ары нылэп. А пчъагъэхэр зызэбгъа-пшэхэклэ, лыхъужьыр уахтэм зэрэпхырыкыгъэр кьыбгүрэлэ.

Музеим ипашэу Мэрэтыкьэ Сайхьат зэрэхигъэунафыкырым-клэ, Андырхъое Хьусен игъашлэ кьытклэхуэхэрэ ныбжьыклэхэм шысэтэхыплэ афэхуыным мэхъанэшхо ратызэ, цыфыбэ шлэжыпэсхэр лэжыагъэх, джыри мэлэжэх. Музеир адыгэмэ яшэо класэу Андырхъое Хьусенэ ащымыгъупшэжыным, кьытклэхорэ клэлэхэр я Урысые хэгъэгум, яреспубликэ агумклэ афэагъэхэу плүгъэнхэм фэгъэзэгъэ патриотическэ лөфшлэным игупчэ шыпкьэу щыт. Адыгэ автоном хэкум, Адыгэ Республикэм якъэралыгъэ лэ-шхьэтэтхэм, Адыгэ Республи-

кэм и Лъэпкь музей, Андырхъое Хьусенэ зыщеджагъэу, ащ ыцлэ зыхырэ Адыгэ педколледжым, Шэуджэнхьэблэ гурыт еджаплэу N 1-м яклэлэегъэджэ коллективхэм, совет ильэсхэм Хьакурынэхьаблэ шызэхэщэгъэгъэ хьызмэтшлэплэ пэрытэу Социалистическэ лөфшлэклэм и Лыхъужьхэу Мэрэтыкьэ Аслъан, Сихъу Аслъан зигубгъохэм ащылэжыагъэхэм япашэхэм 1973-рэ ильэсым жьоныгъуаклэм и 9-м музеим изкспозицие кьызэлэуахыным ыпэкли лөфшлэ ашлагъ. Лыхъужьыр кьызэрэхуэхэгъэ Андырхъое унагъом шыцхэм, анахъэу ышыпху нахы-клэу Аминэти ащ ибыхнэми, ягупсэ Хьусен игукъэклэжэ напэ агъэдэхэным, ежхэм ящылэклэ-зеклүаклэ ащ игугъу шлүклэ ашлыным яшыпкьэу зэрэпылгыгъэхэри, непэ кьызнэсыгъэми ащ зэрэпылгъэхэри мыщ дэжым хэгъэунафыкы-гъэн фае. Шлэжэ уилэным кьы-кырэр ахэм агурыбгъэлэжы-нэу ишыклагъэп, гуклүачлэ ащ зэрэхэплъхьан фаер ашлэ.

Хьусенэ ильэужхэр тыдэ шылэхэми кьыхэгъэщыжы-гъэнхэми, непэрэ цыфхэм ахэр ягъэшлэгъэнхэми ышыпху нахыкьлэу Аминэт ежэ ышхьэ-клэ емызэщэу опсэуфэ пы-лығы. Шынахыжыым ищылэ-ныгъэ гьогум лыгъэм ильагъоу цызэбгырыкыгъэхэм арыкь-жыизэ, ныбджэгубэ ыгъотыгъ, Хьусен икьэбарклэ хэгъэгум зэфшхьафхэм ащыц цыфхэр зэфицагъэх. Андырхъое Борэжэ ыпху Аминэт клэлэегъаджэу лөф ышлэщыгъэти, ныбжьыклэ-хэм япатриотическэ плуныгъэ мэхъанэшхо ратыштыгъ. Ежэ зылутыгъэр Шэуджэнхьэблэ гурыт еджаплэр арыти, 1973-рэ ильэсым шылэ мазэм и 5-м зищылэныгъэ мыщ щезы-гъэжыгъэ музейр Хьусен ыцлэ-клэ еджэхэу, общественнэ лъа-псэм тетэу шызэхашагъ.

Хэгъэгум зэошхом хэтыгъэу, Урысыем культурэмклэ иза-служеннэ лөфшлэу, Андырхъое



Хьусенэ иллыгъэ гьогум пыл кьэбархэр кьэугоижыгъэнхэм илөф зилахышлэ хэзышыхьэгъэ журналист лэпэлэсэу Резникова Надеждэ Федор ыпхуым ыгу кьызэрэкьыжыщтыгъэмклэ, я 60-рэ ильэсхэм яублэгъу, Адыгэ хэку радиом шылажэзэ, ар апэдэдэ Аминэт нэлуасэ фэхуыгъагъ. Андырхъуаеми апху ащ дэжым зыгъэгумэклэщтыгъэр ышнахыжэ зыщыфэхыгъэ чыплэр кьэготыжыгъэныр, ащ клонхэ зэралгъэклэщт шлыклар ары. Адыгэ радиом пшьэрыл кьызэрэфишлыгъэм тетклэ Н.Ф. Резниковар лөфым фежыи, Хьусен ищылэныгъэ гьогум кьыры-кьуагъэр зэрэгъашлэу ылэзэ, а клалэм ицлыфыгъэрэ иллыгъэрэ зылэпашэ, Андырхъуаеми, Аминэт зэрыхьэгъэ Даур уна-гъоми ныбджэгъу шыпкьэ афэхуыгъ. Хьусен зыщыфэхы-гъэу, ар зыцагъэтилыжыжыгъэ чыплэу Аминэт зылыхыуштыгъэр зедэлэжхэзэ кьаготы-жыгъ. Ащ ыуж хьакурынэ-хьаблэхэмрэ Украинэмклэ Лу-ганскэ хэкум ит кьуаджэу, Хьусенэ лыгъэ зыщызэрихьэгъэ луашхьэр зыпэгъунэгъу Дья-ковэ шыц лэжыаглохэмрэ зэ-лыкьлохэу, зэрэгъэныбджэгъу-хэу рагъэжыагъ.

Аминэт ыпхуоу Кьуай Рим-мэ, Надежда Резниковар «урыс-нанэр» цлэу фэзыусыгъэм, Хьусенэ иллыгъэ гьогум пыл кьэ-бархэм якъэугоижыынклэ мы бзылфыгъэм гуетыныгъэу хэ-лыгъэр шыгъупшагъэп, шлү-клэ ыгу кьэклэжэ зэпыт. Шып-кьэмклэ, Аминэт анахъэу зы-пылгыгъэр ибыхнэр патриот-хэу зэриплунхэр арыти, ар кьы-

дэхуыгъ. Янэным иллыхъужы-ныгъэ цыфыбэмэ шысэтэхы-плэу афэлэжэным пае Кьуай Риммэ кьытенэрэ шылэп. Хэгъэгум зэошхом ильэхъан советскэ дзэклөпл минишэ пчъа-гъэ хьазаб зэрэхэтыгъэр зы-шлэрэ Риммэ, иунэе мылкы кьыхыгъэклэзэ, лыхъужыныгъэм инэлэплэу агъэуцугъэ музеим шлэжым имашлэ зэрэщымы-кьосэнэу ренэу дэлэпылэ, плу-ныгъэ лөфшлэнэу мыщ шыкьлө-рэм шыгъозэ зэпыт, ар зэ-пымыуным тегъэпсыхьагъэуи нэрмылэгъоу мэлэжэ. Риммэ игуапэп музеим дишлэгъэ, дишлэ-рэ пстэуми ягугъу кьышлыныр. Ащ ычылплэ лүтхэм ягуетыныгъэ кьэбарышлэу кьыпфелуатэ.

Хьусенэ щымылэжыми, иллы-хъужыныгъэ кьуачлэ цыфхэр зэфищэщтыгъэх, благъэ зэфышлыгъэхэу зэлгыгъаглошты-гъэх. Мары ащ игъусэхэу а чыплэм шызуагъэхэу, лыхъужы-ным ылыгыгъэ снайперскэ винтовкэмклэ нэмыц фашист-хэр шэ пчъагъэу хэзыгъэфэ-гъэгъэхэ украинцэу Гордиенко Афанасий, урысэу Ильин Ни-колай язэкьошныгъэ итамы-гъэу Хьакурынэхьаблэ Дьякови Зэкьошныгъэм ихьасэклэ зэ-джагъэхэр ашэлэжыыхэу, хы-ныгъо лъэхъаным а чыплэхэм ащыц механизаторхэр зэлы-кьохэмэ, Хьусенэ илахьхэр зэ-дылуахыжыыхэу шытыгъ.

Джауштэу Хьусенэ адыгэ-хэмрэ нэмыкл цыф лъэпкь-мэ ащышхэмрэ иллыхъужыны-гъэклэ ныбджэгъу зэфишлы-гъэх. Зэлыкьлоштыгъэх украинцэхэр, урысхэр, адыгэхэр, мамыр шылаклэу зыхэтхэм клэ-

гушлэхэу псэуштыгъэх. Ащ ищы-сэба комсомольскэ-ныбжьы-клэ бригадэу Мыекьопэ за-водэу «Промсвязым» совет ильэсхэм ялэхъан шызэхэщэ-гъагъэм Андырхъое Хьусен зы-рабочэу зэрэщызыхалытэ-гъагъэр. Лыхъужьыр ахэты-гъэмэ, ащ ышлэнэу шытыгъэ лахьэр ежхэм дагъэцэклэнэу пшьэрыл зыфашыжыгъэу ар кьагъэшыпкьэжыщтыгъэ...

Адыгэ хэкур шызэхашагъэр ильэс 60 зэхуым, бэдзэогъум и 27-м, 1982-рэ ильэсым Ан-дырхъое Хьусен имемориальнэ музейеу Хьакурынэхьаблэ кьы-щылэуахыгъэм непэ Адыгэ Рес-публикэм имызакъоу, лэклэб хэгъэгумэ кьарыкыгъэхэуи цы-фыбэ кьеуалэ. Лыгъэм исы-хьатхэр, Хэгъэгум зэошхом хэ-тыгъэ ветеранхэмрэ ныбжьы-клэхэмрэ язэлүклэгъухэр бэрэ-мышц шызэхашэх. Хэгъэгум ищы-лэныгъэклэ мэхъанэ ин зилэ хуыгъэ-шлагъэу Теклоныгъэм ия 70-рэ ильэс хэдгъэунафыкы-нэу зышцидгъэхъазырырэ ма-фэхэм язакъоп патриотиче-скэ плуныгъэр Андырхъое Хьусен имузей зыцагъэлышэрэр — ар мыщ шызэпыурэл. Шлэжэ машлор ренэу мыщ шыблэным, лыгъэ шыпкьэм ишпхьэхэр кьытклэхуэхэрэ ныбжьыклэ-хэм ямызакъоу, Андырхъое Хьусенэ ищылэныгъэ гьогум пстэуми ашлэным музеим илөфшлэхэр яшыпкьэу пылтых. Гукъэжыжым инэф амыгъэ-кьуасэу, Лыхъужьым ишлэжэ пэсых.

**КЪАТМЭС Фатим.**  
Адыгэ Республикэм иза-служеннэ журналист.

## Тщыгъупшэщтэп

Зэошхоу блэклыгъэм лъэныкьэ пстэумкьли цыф-хэр ыпсыхьагъэх. Зэо ильэсхэм афэгъэхьыгъэу нахыжыжхэм кьалотэжыгъэу зэхэсхыгъэх, сятэжыи ахэм ахэт.

Нэмыцхэр тыхэгъэгум кьызы-тебанэхэм, сятэжыгъэу Ныбэ Юрэ ныбжьы ильэсиппл нахъ ху-гъагъэп. Ащ ятэу Ныбэ Юсыф шапсыгъэлхэм ахэтэу тичыгу кьылухъумэнэу заом клөгъагъэ. Унагъом лэпылэгъу фэхъун илэжыгъэп.

Синэнэжыу Куакушэ иза-кьоу сабыитф ыплүгъ. Клэлэ нахыжыжитур ары сыд

ышлэщтыми зыщыгугъышты-гъэр.

Нэмыцхэм Кавказ зылэ-клагъэхъаным пае цыфыи лаша-шхьасыгъэхэп. Сэ зэрэзэ-хэсхыгъэмклэ, советскэ дзэ-хэм ащышхэр Шэхэкьлэй дэсы-гъэх. Унагъохэм ягуапэу зэолп-хэр агъашхэщтыгъэх, яунэхэм арагъэсыштыгъэх. Ситэтэжэ иуни зы офицер горэ исыгъ.



Сянэжэ ежэ икьалэхэр зэри-плүхэрэм фэшхьафэу, нэмыкл сабыихэми адэлэпылэщтыгъ, шы-

гынхэр афихыштыгъэх. Ащ изэкъуагъэп, бзылфыгъэу чы-лэхэм кьадэнагъэхэр зэклэ зэ-делэжыштыгъэх.

Шэхэкьлэй щыпсэурэ Ныбэ лэахъом шыцэу нэбгыриплл заом хэклодагъ. Сэ сятэжыу Юсыф закьор ары зинасып кьыхыгъэр кьэзыгъэзэжыныу. Ар зышхьамамысыжыу зуагъэ, Теклоныгъэр кьыдэзыхыгъэхэм ахэтыгъ. Сэ ащ инэу сырэгъушхо.

Тэтэжэ заом кьыритхыкы-щтыгъэ писъмэ щэнэбэхэм ащыц гори тилэжэп, ау ежыыр тшы-гъупшэрэл ыкли тшыгъупшэщтэп. Тичылэ шыцэу зэогъэ пстэу-ри джаш фэд.

Сятэжэ ятэ заом зэрэкло-гъагъэри кьалотэжыу зэхэсхы-

гъэ, дэгъоуи сыгу исыубытагъ. Тэтэжэ ятэ ыуж итэу гъызэ-лычэщтыгъэ, зыгипгъанэщтыгъ, зымы мыклонэу елэлуштыгъ. Юсыф — тэтэжым армырми ыгу бырсырыгъ, унагъор кьы-зэригъанэрэ ыльэгъуштыгъ, зэрэпсэуштыгъэри ышлэщтыгъэп. Зыжэ зэтэзымылхьэрэ шьэо-жыери кьемыдэлэу зэхуым, нахъ ишлуагъэ кьэклоштыгъэу ылуи, кьешхьэшьоогъагъ. Бэрэ ар ыгу имыкыжыгъэу хэтыгъ. Пись-мэу кьыгъэхьыштыгъэхэм кьа-ритхэщтыгъ ишхьэгъуси ишъаоу Юри арэуштыгъ зэрэзеклогъагъэр фагъэгъунэу...

**Ныбэ Саид.**  
Шэхэкьлэй еджаплэм иятфэ-нэрэ класс иеджаклү.

**МЭДЖЭДЖЭ** Мэдин.



# Абхъаз лъэпкъым ыкьо лыхъужь

(В.Г. Ардзинба кызыхъугъэр ильэс 70-рэ мэхьу)

Ткъош абхъаз лъэпкъым джы-дэдэм зегъэхъазыры иклэлэ плугъэу, ыкьо лыхъужьэу, хэгъэгум иапэрэ Президентэу Владислав Григорий ыкьоу Ардзинба кызыхъугъэ мафэр ильэс 70-рэ зэрэхъурэр хигъэунэфыкынуэ. Анахъэу ащ пылхэр шлэныгъэхэмкӀ Абхъаз Академием и институтэу гуманитар ушэтынхэр зышӀырэмрэ шлэныгъэхэмкӀ Урысые Академием и Институтэу КъокӀплэ лъэныкъом илофыгъохэр зезыгъашӀэрэмрэ. Дунэе шлэныгъэ конференциешхоу «Абхъазыр дунэе тарихъым ыкӀи дунэе зэфыщытыклэхэм зэрэхъатыр» зыфилорэр жьоныгуаклэм и 14 — 17-м Сыхъум ахэм цызэхашӀэц.

В.Г. Ардзинба ищӀлӀклӀгъэ-лофшӀлагъэр — ар хъишӀэ псау, Урысыем, Грузием, зӀклэ Темыр Кавказым ялофыгъо инхъу, язэфыщытыклэхъу икӀыгъэ я XX-рэ лӀэшлӀгъум икӀлӀуххэм, мы тызхэт я XXI-рэ лӀэшлӀгъум иублалӀэхэм ялофыгъо кыинхэм пытӀэу лъэныкъуабӀэу япхыгъ. А лъэхъаныр ары а цыф гъэ-шӀэгъоным, шлэныгъэлӀжӀ иным, политикӀэ лофхэр фӀэлӀзӀэу зезыхъэщыгъэм зыкызызӀлуихынӀэу зыщыхъугъэр.

1945-рэ ильэсым жьоныгуаклэм и 14-м Сыхъум пӀамычыжъэу хы ШлуцӀэ лӀушӀом лут къуаджӀэу Эшера ар кыщы-хъугъ. Хым уакӀыб фӀэгъазӀэу ууцуми, Гумиста зыфалорӀэ къушъхъэ тӀуакӀлӀри уемызӀщыжъэу зӀпӀоплхыжӀ. КӀалӀэр кы-зӀрыхъухъагъэри лъӀпкъ тари-хъыр, шӀэн-хӀбзӀ-зӀхӀатыклӀхэр зыщӀагъӀӀӀлӀэрэ унӀгъо кызы-рыкӀу. ЯтӀэу Киамин ыкьо ГригорийрӀэ янӀэу Язычба ШӀӀӀ-бан ыпхъу НадеждӀэрэ якӀалӀ-хэр хӀгъӀэгъоу кызызӀрыхъухъа-гъэхэр шӀу альӀгъоу, цыфхэм, анахъэу нахъыжхэм, шъхъӀа-фӀэ афашӀӀэу агъэсагъэх.

Гурыт еджапӀэр кызыеух нӀуж Владислав Сыхъум дӀэтыгъэ кӀӀлӀӀӀгъӀдӀжӀ институтым щӀеджӀагъ. ЗӀрӀедунаеу щызӀлӀа-шӀлӀхэрэ шӀӀэныгъӀӀӀжӀхъэу, лъӀпкъ интеллигенцием илӀыкӀо инхъу Г.А. Дзизария, Ш.Д. Инал-Ипа, ахэм афӀӀдӀэ кӀӀлӀӀӀгъӀдӀжӀхэм рагъӀӀдӀжӀагъ. ГъӀӀӀӀӀгъо-ныр заом ыпӀӀӀӀӀ зы класс зӀдисхъэу яти ахэм адеджӀ-нӀэу зӀрӀэхъугъэр ары. Владислав ишӀӀӀныгъэ гъогушхуи мы шӀӀӀныгъӀӀӀжӀ инхэм япхыгъагъ. КӀӀӀӀӀӀгъӀдӀжӀ институтым ыӀуж СССР-м шӀӀӀныгъӀӀӀжӀмкӀи Академием и Институтэу къокӀыплӀэ лъэныкъом илофыгъохэр зезыгъашӀэрэм (Институт востоко-ведения) иаспирантурӀэ кыу-хыгъ, кандидат, нӀужым доктор диссертациехэр пхыригъӀ-кыгъэх. А институт дӀдӀэм ишӀӀ-ныгъӀӀӀжӀхъэу, нӀужым Ижъыр-рӀэ КъокӀыплӀэм икультура, иде-ологие апылӀ секторым ипа-щӀэу ильӀэсипшӀ фӀӀдизрӀэ лӀ-жъагъ. Г. А. Дзизария дунӀэ хъафым зехыжӀ нӀуж В. Г. Ардзинба Сыхъум ащӀжъи, бӀӀэм, литературӀэм, тарихъым апылӀ институтэу Д. И. Гу-лиа ыцӀклӀэ щытым ипӀӀӀӀӀнӀэу агъӀӀӀӀӀагъ.

Джа лъэхъаным джыри нахъ кӀӀӀӀӀӀӀагъ В. Г. Ардзинба ежъ сӀӀӀӀӀӀӀӀ хихыгъӀмкӀӀ шӀӀӀныгъэ куухэр зӀрилӀэм имы-закъоу, зӀхӀӀӀӀӀӀӀ инӀэу зӀрӀ-щытыри. Абхъаз шӀӀӀныгъӀӀӀжӀ инӀэу, политическӀэ лофышӀӀэу В. Чирикба зӀрӀэхигъӀӀӀнӀэфыкӀы-рӀмкӀӀ, къокӀыплӀэ лъӀӀӀныкъом ильӀӀпкъхэм ижъкӀӀэ кыщегъӀ-жъагъэу ятарихъ, ящӀылаклӀэ язӀ-гъӀӀӀӀӀӀӀ В. Ардзинба зӀ-шӀуихыгъэм дунӀэ мӀхъӀӀӀнӀ ил. Ащ ишыхъатмӀӀӀ аӀӀ ит илофшӀӀ-гъӀӀӀӀӀӀӀ «Ритуалы и мифы древней Анатолии» зыфилорӀэр. Ащи, нӀмыкӀӀэу кыкӀӀӀӀӀыкӀуа-гъӀӀӀхэм и хӀтхӀӀӀӀӀӀ хъатхӀӀӀ-рӀэ якультури абзи ащӀӀӀӀӀа-фы. Анахъ мӀхъӀӀӀӀӀӀ зӀлӀӀӀӀӀ ащӀыщыр хатхӀӀӀӀӀӀ КъохъӀӀӀ КавказымрӀэ ялӀӀӀпкъыбзӀхэр зыщызӀригъӀӀӀхӀӀӀӀӀ ары. В. Чирикба зӀрилӀӀӀӀӀӀ, хъат-хӀӀӀӀӀӀ абхъаз-адыгъ лъӀӀпкъ-хӀӀӀӀӀ абзӀхэм зы лъӀӀӀсӀэ зӀрӀӀӀӀ ащ кыгъӀӀӀӀӀпкъагъ. МӀхъӀӀӀӀӀӀӀ зӀлӀӀӀӀ ащӀыщы хӀӀӀӀӀӀӀӀ, абхъаз мифо-логиӀӀӀӀӀ фолклорымрӀэ язӀгъӀ-шӀӀӀӀӀӀ В. Ардзинба зӀфӀхъы-сыжъӀэу ышӀыгъэхэр.

Москва кыращыжъи Сыхъум институтым кызызӀкӀожьым ина-учнӀӀ-зӀхӀӀӀӀӀӀ лоф, иушӀӀӀӀӀӀ нахъ ыгъӀӀӀӀӀӀӀӀ. ХӀгъӀӀӀ-шхом иӀтнологхӀӀӀӀӀ иантропо-логхӀӀӀӀӀ зыхӀӀӀӀӀӀӀӀӀ шӀӀ-ныгъӀӀӀӀӀ зӀлӀӀӀӀӀӀ Сыхъум ащ цызӀӀӀӀӀӀагъ. А лъэхъаным



абхъазхэм къарыкӀогъэ шъып-къӀэм изӀӀхӀӀӀӀӀ лофышхоу гуп-чӀэм итыгъ, тарихъыр ежъ зӀр-рӀӀӀӀӀӀ зыгъӀӀӀӀӀӀӀӀӀ алъӀ-пӀсӀ кӀӀӀӀӀӀӀӀ фӀӀӀӀӀ. Джа-ры реджӀӀӀӀӀ тхыль инӀэу «Ис-тория Абхазии» ылоу атхи кызы-кыдагъӀӀӀӀӀӀ. Ар 1991-рӀэ ильӀӀӀӀӀ. КъыкӀӀӀӀӀыкӀогъэ ильӀӀӀӀӀ В. Ардзинба япащӀэу «Абхазия. Документы свиде-тельствуют. 1937 — 1953» зыфилорӀэ тхыльри агъӀӀхъазы-ри кыдагъӀӀӀӀӀ.

А лъэхъаным В. Ардзинба ишӀӀӀныгъӀӀӀжӀын, изӀӀхӀӀӀӀ лофхэм афӀӀгъӀхъыгъэу блӀгъӀэ шъыпкъӀэу готыгъӀхэм кӀалорӀэм уӀӀӀӀӀӀӀ гъӀӀӀӀӀӀӀ. Вла-дислав зӀрищӀӀӀӀӀ инсти-тутым джы непӀӀ итхъаматӀэу В.Ш. Авидзба зӀритхырӀмкӀӀ, Владислав Григорьевич а лъӀ-хъаным ежъ илофшӀӀӀӀ зегъӀ-ушӀӀомбгъугъэу гъӀӀӀӀӀӀӀӀӀ-кӀи ежъ фӀӀдӀ институтхъэу Уры-сыеми, нӀмыкӀӀ хӀгъӀӀӀӀхэм арытхӀӀӀӀ зӀпхыныгъэ пытӀӀӀӀ адишӀӀӀхэмкӀи гухӀӀӀ инхэр



илагъэх. АбхъазмӀэ язӀгъӀӀӀӀӀ фӀӀгъӀхыгъэ программӀэ хӀӀ-шъхъафыкӀыгъи зӀхӀӀӀӀӀӀӀӀа-гъӀ. АхӀр кӀӀгъӀӀӀӀӀӀӀӀӀ шӀӀӀныгъӀӀӀжӀмкӀӀ Абхъазым и Академием джы непӀӀ итхъаматӀэу З. Дж. Дзапуа. Анахъ кыхи-гъӀӀӀхӀӀӀӀ ащӀыщ нартхӀӀӀӀ язӀ-гъӀӀӀӀ В. Ардзинба илахы-шхо зӀрӀӀӀӀӀӀӀӀ.

Москва щылажъэ зӀхъуми Абхъазым щызӀклорӀэ полити-кӀэ лофхӀӀӀ В. Г. Ардзинба ишъыпкъӀэу алъыплӀӀӀӀӀӀӀ. КызыгъӀӀӀӀӀӀӀ ащ икуупӀӀ-хэм ахӀхъагъ. А лъӀӀӀныкъомкӀи ащ зӀхӀӀӀӀӀӀ ин илагъ. Аб-хъазым ильӀӀпкъ форум («Аид-гылара») зыфалоу зӀхӀӀӀӀӀӀӀ ипащӀӀӀӀ зӀрилӀӀӀӀӀӀ аӀӀӀ-пылӀӀӀӀӀӀӀ. Ащ пыдзагъӀэу

ежъыри хӀгъӀӀӀӀӀӀ щыклорӀэ по-литическӀэ бӀӀӀӀӀӀӀӀ лужъум икуупӀӀ хӀхъагъ. Ащ хӀтӀӀэ СССР-м и АпшӀӀӀӀ Совет идепутатӀэуи хадзыгъ. А Сове-тым иа I-рӀэ зӀфӀс мӀкӀуогъум (июным) и 2-м, 1989-рӀэ ильӀ-сым кыщышӀыгъэ псалъӀӀри зӀрӀэ ХӀгъӀӀӀӀӀӀӀ зӀхыгъ. Ащ Абхъазым фӀӀгъӀхыгъэ гу-хӀӀӀӀӀӀ Грузием щызӀра-хъӀӀӀӀӀ алъӀӀсӀэ кыщычӀи-гъӀӀӀӀ. Ащ ыпӀӀӀӀ Тбилис университетым икӀутамӀэ Сы-хъум кыщызӀлӀухыгъӀӀӀ фаеу Грузием иминистрӀӀӀӀ я Совет унашӀӀо ышӀыгъагъ, Абхъаз университетыр лъӀӀпкъ-лъӀӀпкъӀэу гошчыгъӀӀӀӀ ащ кыкӀышӀтыгъэ. А лофым студентмӀэ экзаме-нхэр зыцӀалахышӀтыгъэ мафӀӀхъу бӀдзӀзогъум (июлым) и 15 — 16-мӀ аӀӀӀ зӀо-банӀхэр кы-кыгъэх, ахэм нӀбгырӀэ 14 ахӀ-кӀодагъ, ащаулагъӀӀӀ бӀ.

А пстӀӀӀӀӀ хӀгъӀӀӀ, кӀӀӀӀӀ-гъо зӀпӀӀӀӀӀ-зӀбӀӀӀ лофхэр, политическӀэ унашӀӀӀӀ кыкӀӀ-лыкӀуагъэх. В. Ардзинба чы-

жъэу плӀӀӀӀ, куоу гупшысӀ-рӀэ пащӀэу зӀрӀӀӀӀӀӀ ахэм джыри зӀ кӀаушыхъатыжыгъ. ИхӀгъӀӀӀ, ильӀӀпкъ зымы емып-хыгъӀӀӀӀ шъхъафитыныгъэ щы-лаклӀэ ялӀӀныр пстӀӀӀӀӀ апшӀӀӀ ащ ышӀышӀтыгъэ. Ау ар заокӀӀэ, лъыпсыкӀӀэ кыдидыхыным фӀӀ-гъӀӀ. МамырныгъӀӀ, зӀгурыло-ныгъӀӀ, шъыпкъагъӀӀ ылап-сӀэу кыдидыхыным фӀӀӀӀӀӀӀӀ. Ары шъхъае, шышъхъӀӀӀӀ (ав-

альӀӀӀ кӀагъӀӀӀӀӀӀӀӀ. Б. Н. Ельциныр хӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀ и 3-м, 1992-рӀэ ильӀӀӀӀӀ ахэм зӀхӀӀӀӀӀӀӀӀ зӀлӀӀӀӀӀ тарихъым хӀхъагъ. Ащ зӀнӀкӀоку-шхуи хӀӀыгъ. ЗӀфӀхъысыжъӀэу ашӀӀхӀӀӀӀ В. Г. Ардзинба зӀ-мызӀгъӀӀӀӀӀ ахӀӀыгъӀӀ, Б. Н. Ельциныр Грузием и КӀӀӀ-ралыгъо Совет итхъаматӀэу Э. А. ШеварднадзӀрӀэ ашӀӀӀӀӀӀ ымылӀӀӀӀӀ ащ фӀӀдӀ горӀӀхӀ-ри кыхӀӀӀӀӀӀӀ. СыдӀэу щыт-ми, абхъазмӀэ я ЛышъхъӀӀӀ аناхъ лоф шъхъаӀӀэу илагъӀӀӀ ихӀгъӀ-гу, ильӀӀпкъ яшъхъафитыныгъэ кыушхъумӀӀӀӀ ары. Ионыгъом и 30-м, 1993-рӀэ ильӀӀӀӀӀ, теклоныгъӀӀ кыдахыфӀэ нӀс, ащ кызызӀкӀӀӀӀӀӀӀ фӀӀӀӀӀӀ.

Заор оклофи, зӀо ужым хӀ-гъӀӀӀӀ зыпкъ рагъӀӀӀӀӀӀ зӀ-хъуми ащ лофышхоу зӀшӀуи-хыгъӀӀ кыщычӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀ джыдӀдӀэм уахъти чӀыпӀи бгъотынӀӀ. ХӀсыушъхъафыкӀы сшӀӀӀӀӀӀ ДжарымӀэ АслъӀӀӀӀ Ардзинба ВладиславрӀэ заом ильӀӀӀӀӀӀ, зӀо ужымы зӀ-кӀошныгъӀӀ-зӀнӀӀдӀжӀӀӀӀӀӀ лъӀӀӀӀӀ фашӀыгъӀӀӀ джы-ри зӀрӀӀӀӀӀӀӀ арых. АхӀр ежъхэм яуагъӀӀӀӀӀ хӀгъӀ-гъитлӀӀӀӀӀ ящылаклӀӀӀӀ зӀфӀдӀӀӀ апхырӀӀӀӀ. МыщкӀӀэ щысабӀэ кӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀ. ЧыжъӀэу ухӀмыхъӀэу Абхъазым джырӀэ и ПрезидентӀэу В. Ардзинба сыдигъуи готышӀтыгъэ илоф-шӀӀӀӀӀӀӀӀ Рауль Хаджим-ба ипащӀӀӀ куп шӀагъо гъӀӀӀхӀ-пӀэ мазӀэм тиреспубликӀэ кы-зӀрӀӀӀӀӀӀӀӀ угу кӀӀӀӀӀӀ-кыжъи макӀӀӀ. Р. Хаджим-ба ХъалъӀӀӀӀӀ дахы ХъодӀэ АдамӀэ ишӀӀӀ зӀригъӀӀӀӀӀ-гъӀӀӀ, абхъаз заом хӀӀӀӀӀӀ-гъӀӀӀ адыгъ кӀӀӀӀӀӀӀӀӀ ялахып-блӀгъӀэ куп УнӀ фыжъым зӀрӀ-щыӀулагъӀӀӀ, тиреспубликӀэ и ЛышъхъӀӀӀ ТхъакушынӀэ АслъӀӀӀ зӀлӀӀӀӀӀӀӀ дырилӀӀӀӀӀӀ уагъ-гушхоу угу кӀӀӀӀӀӀӀ.

Ащ пыдзагъӀэу илӀгъу кӀӀ-мышӀын лъӀӀӀӀӀӀӀӀ джырӀӀ-лаги (мӀӀылыфӀӀӀӀ мазӀэм) Абхъазым културӀӀмкӀӀӀ ило-фышӀӀӀ куп зыхӀӀӀӀӀӀ дѐле-гациери МыекъуапӀ зӀрӀӀӀӀӀ-гъӀӀӀ. Ари блӀгъӀӀӀӀӀ кӀо-ды-ягъӀӀ. Ардзинба кызыхъугъӀӀ ильӀӀӀ 70-рӀэ зӀрӀӀӀӀӀӀ фӀӀгъӀ-хыгъӀӀ кӀӀӀӀӀӀӀӀӀ инӀэу Абхъазым исурӀӀӀӀӀӀӀ кӀагъӀ-хъазырыгъӀӀ кӀащи, КъокӀыплӀэм ильӀӀпкъхэм яискусствӀэ и КӀӀ-ралыгъо музееу Москва дӀ-тым и МыекъопӀэ кӀутамӀэ кы-щӀагъӀӀӀӀӀӀӀ. Дѐлегацием хӀӀыгъӀӀ Абхъазым културӀӀм-кӀӀӀ иминистрӀӀӀ Элъвира Арса-лия, тхаклоу, публицистӀӀ, кӀӀ-ралыгъо лофышӀӀӀ, непӀӀ Пре-зидентым културӀӀӀ, наукам афӀӀгъӀхъыгъэ лофыгъӀӀмкӀӀӀ иупӀӀӀӀӀӀӀӀ, В. Ардзинба иныбдӀжӀӀӀ-лофшӀӀӀӀӀ блӀгъӀ-щыгъӀӀӀӀ В.К. Зантария. Анахъ кӀахӀӀӀӀӀӀӀ фаеу тефӀэ Вла-дислав Григорьевич ишъхъӀӀ-сагъӀӀ, непӀӀ илӀ епхыгъӀӀ фон-дӀэу зӀхӀӀӀӀӀӀ ипащӀӀӀ, шӀӀ-ныгъӀӀӀӀӀӀ Светлана Джер-гения. Ар тиӀӀӀӀӀ Прези-дентӀэу А. ДжарымӀэм ишъхъӀ-гъусӀэ ипшӀӀӀӀӀӀӀ шъыпкъ, бӀшӀагъӀӀӀ зӀрӀӀӀӀӀӀ, блӀгъӀ-ныгъӀӀӀ-шъыпкъӀӀӀӀӀ ялӀӀӀм лъӀӀӀсӀэ зыфашӀыгъӀӀ кӀаушхъу-мӀэу ящылаклӀэ кӀахыкӀ. МыхӀр зӀкӀӀэ зӀхӀӀӀӀӀ тиреспубликӀэ и ЛышъхъӀӀ ТхъакушынӀэ Ас-лъӀӀан ригъӀӀӀӀӀӀ, зӀдӀӀушчы-лӀгъу фӀахӀӀӀ адишӀыгъэх.

ДжаушӀӀӀ зӀкӀош лъӀӀӀӀӀӀ-тӀур якӀини ягушӀуагъуи зӀ-хӀӀӀӀӀӀ аӀӀӀӀ лъӀӀӀӀӀӀӀ. Уз хылылӀэм кыхӀӀӀӀӀ чӀӀӀӀӀ В. Ардзинба ащыгъуп-шӀӀӀӀ.

**МАМЫЙ Руслан.**  
ШӀӀӀӀӀӀӀ.



## ТЕКЮНЫГЪЭМ ия 70-рэ ИЛЪЭС

# Лыхъужъхэр егъашлэм тыгу илъыщтых

(Къызыкълэпыклорэр  
мэлылфэгъум и 30-м  
къыдэкыгъэм ит).

Адыгеим кыкыгъэ дзэкълорэр Дзэ Плъыжым исатырхэм ахэтхэу Сталинград дэжэ щыклогъэ зеошом хэлэжыгъэх. А чыплэм лыхъужынгъэ щызезыхагъэхэм ахэтгъэх Мыекьюапэ щыц Д. Скидановыр, я 157-рэ шхончэо дивизием

Лый Мэджидэ, къутырэу Грознэм щыц Стефан Мельниковыр, Мыекьюапэ районым щыц Николай Мищенко, Пчыхалыкьюае щыцэу Балтийскэ флотым истаршэ матросэу Шхьаплээкьо Сэфэр, Мыекьюапэ щыц медсестрау Дора Колодезниковар, Хьатыгъужыкьюае щыцхэу Шьаукьо Зимдинрэ Нэшъулэцэ Муратрэ, Афыпсы-

Мягкэр, Емельян Белимовыр а чыплэм щызэуагъэхэм ахэтгъэх. Псышлорэу районымклэ къуаджэу Тхьагъапшэ щыц Клакыху Щэбанэ фашистхэм апэуцужыгъэ танкым истыхагъ. Мыекьюапэ щыц Михаил Евтушенкэр бэдзэогъум и 12 — 13-м я 2-рэ гвардейскэ танкыдзэм хэтэу пым пэуцужыгъ.

Адэмые щыцэу танкистэу Лышэ Заурбэч бэдзэогъум и 12-м Прохоровкэ дэжэ щыклогъэ заохэм ахэтгъ. Правительственнэ наградиплэ къызыфагъэшшоэгъэ Заурбэч изэо гъогу Эльбэ, щухыгъ зэо ужыи Октябрскэ революцием иорден къыфагъэшшоагъ. Танк ротэм икомандирэу Иван Синченкэм иэкипаж пым итотипи зэхикьутагъ. Селоу Больше-сидоровскэм щыцэу Федор Яковенкэм иротэрэ Блащепсыне щыцэу майорэу Шык Мусэ ибатальонрэ Прохоровкэ дэжэ фашистхэм щызэуагъэх. Мыекьюапэ щыцэу старшэ лейтенантэу Степан Долгушиным ибатаре пым итанки 5-рэ ибронетранспортери 2-рэ зэхикьутагъэх.

Теуцожь районымклэ къутырэу Маякым щыцэу летчикэу Николай Ивановым пым ыгъэпытэгъэ гунапкъэхэм Белгород илэгъо-блэгъу сурэт щатырихынэу пшэрылгъэ къыфашыгъагъ. 1944-рэ илъэсым ичэпыогъу ащ Советскэ Союзым и Лыхъужыгъэ къыфагъэшшоагъ. Я 17-рэ ошбогудзэм ия 224-рэ бомбардировочнэ авиадивизие ия 449-рэ бомбардировочнэ авиаполк извенэ икомандирэу, илъэс 22-рэ зыныбжэ, къалэу Мыекьюапэ щыц Анатолий Шевкуновым иэкипаж нэмыц фашистхэм Курскэ Дугам дэжэ лагымэхэр щатыридзагъэх. 1944-рэ илъэсым ибэдзэогъу ащ Советскэ Союзым и Лыхъужыгъэ къыфагъэшшоагъ. Шевкуновым иэкипаж хэтгъэх Мыекьюапэ щыцэу радистэу В. Г. Гавренкэр, штурманэу, старшэ лейтенантэу И. И. Григоренкэр, шхончау старшинау Ю. И. Бароненкэр.

1943-рэ илъэсым ичэпыогъу Днепрэ дэжэ щыклогъэ заохэм ахэлэжыгъэхэм Андрей Топорковырэм Хамазан Гизатуллинымрэ Мыекьюапи, зэрэ Адыгееуи арэгущох.

Адыгеим икыгъэхэм псыхъоу Днепрэрэ Украинэм икълэ шхьалэу Киеврэ пым кылэпыхыжыгъэнхэм ялахышлу хашыхагъ. Мыекьюапэ щыц танкистэу Иван Гаврюшенкэр, Пчыхалыкьюае щыц Шхьаплээкьо Мэдин, Хьакурынэхаблэ щыц Азэчыкь Мамый, Джамбэчые щыцхэу Шьаукьо Аскэр, Емель-

ян Белимовыр, Пэнэжыкьюае щыцэу артиллеристэу Къат Рэщид, Афыпсыгъэ щыцхэу Ацумыжэ Хьамидэ, я 4-рэ гвардейскэ шхончэо корпусым истаршэ лейтенантэу Шыу Щэбанэ Днепрэрэ Киеврэ адэжэ щыклогъэ зэо пхъашэхэм ахэлэжыгъэх.

Жьогъо Плъыжым иордени кыратыгъ. Къэбыхаблэ щыц Уракъ Джырасслан 1943-рэ илъэсым шэклогъум и 6-м Киев зыштэгъэ дзэкълорэхэм ахэтгъ. Хьутыжэ Мосэ, Иван Задворнэр, Василий Агиенкэр, Григорий Кошакывыр, Лъэустэнхаблэ щыц Бжыхьакьо Кымчэрые Днепрэ дэжэ щыклогъэ заохэм ахэлэжыгъэх. Иныбджэгъухэу Пожарскэм, Артеменкэм, Сидоровым, Галкиным ягъусэу лейтенантэу Бжыхьакьо Исмахьилэ Киев пэблэгъэ къуаджэу Затонскэ шхьафит ашыжы зэхьум ыкли Киеврэ Житомиррэ зезыпхырэ гъогухэм ащыклогъэ зэо пхъашэхэм лыхъужынгъэшхо къащызихигъагъ. 1943-рэ илъэсым ибжыхьэ Днепрэ иджабгъу нэпкъ пым иплацдармэ щыубытыгъэнымклэ ыкли щылыгыгъэнымклэ дэгъоу пэщынгъэ зэрэзыхагъэм фэшл Хьатикьюае щыцэу, топ ротэм икомандирэу Матыжэ Кушыку адыгэхэмклэ апэрэу Александр Невскэм иорден къыфагъэшшоагъ.

Ленинэхаблэ щыц Дэрбэ Сэфэр Донбассрэ Къыблэ-Къокыплэ Украинэмрэ шхьа-

хэу, Советскэ Союзым и Лыхъужыгъэ Анатолий Шевкуновырэм Александр Важинскэмрэ пым идзэхэм лагымэхэр атырадзэхэзэ хьалэч рагъафэщтыгъэх.

Къырым шхьафит ашыжы зэхьум Мыекьюапэ щыцхэу Алексей Сорокэрэ Григорий Ивашкевичрэ лыхъужынгъэшхо къызхагъагъ. Джастэ Якъуби Къырым шхьафит зышыжыгъэхэм ахэтгъ.

1944-рэ илъэсым шылэ мазэм и 21-м къалэу Керчь шхьафит ашыжыгъэу рагъэжыгъ. Приморскэ дзэм ия 337-рэ дивизие ия 1133-рэ полк а заом хэлэжыгъ. Пым шэр къатырипхьанклэзэ, я 1133-рэ полкым ибатальонэу капитанэу Сорока зипэщагъэм Керченскэ хьидэклэпэр ээпичи, Къырым плацдармэр щыубытыгъ. Ыпэклэ лыхьыкыуатэхи капитанэу Сорока идзэкълорэхэм Войковым ыцэкълэ щыт заводыр аубытыгъ, гитлеровцэхэм ябатальон зэхакьутагъ, танкрэ топрэ къагъэзогъах. Нэмыц дзэкълорэхэу, офицерхэу гъэрэу бэ аубытыгъ, вагоны 125-рэ пым кытырахыгъ. Урамхэм ащыклогъэ зэо пхъашэхэм Сорока хьылэу къащайли, 1947-рэ илъэсым нэс госпиталым члэлын фаеу хьугъэ. Пащэхэм пшэрылгъэу къыфашыхэр елэпэнчэу зэригъэцаклэрэм ыкли псэемыблэжыгъэу зэрэзэуагъэм фэшл 1944-рэ илъэсым жьоныгъуаклэм и 16-м А. П. Сорока Советскэ Союзым и Лыхъужыгъэ къыфаусыгъ.

1944-рэ илъэсым жьоныгъуаклэм и 1-м ичэц я 417-рэ шхончэо дивизием ия 1376-рэ полк

**1944-рэ илъэсым мзэам и 11-м Кривой Рог дэжэ я 3-рэ Украинскэ фронтым ия 152-рэ шхончэо дивизие ия 46-рэ полк ивзвод икомандирэу, младшэ лейтенантэу Дэрбэ Сэфэр нэмыцхэм алыгыгъэ пытапэр аштэныш, дзэ шхьалэхэр къэсыфэ алыгынэу пшэрылгъэу къыфашыгъагъ. Мы заом лейтенант ныбжыкълэм ыльэгъу лъэшэу къыщау-гъагъэми, лыхъужынгъэшхо къызыхыгъафэ-зэ пшэрылгъэу къыфашыгъэр ыгъэцэклагъ.**

фит зышыжыгъэхэм ахэтгъ. Къыблэ-Къохьэлэ фронтым ия 236-рэ шхончэо дивизие ия 814-рэ полк хэтэу 1943-рэ илъэсым Ионыгъом и 2-м Харьков дэжэ щыклогъэ зэо пхъашэхэм ар ахэлэжыгъ. Ащыц горэм пчъагъэр къыщауагъэми, лашэр ыгъэтылыгыгъагъ.

1944-рэ илъэсым мзэам и 11-м Кривой Рог дэжэ я 3-рэ Украинскэ фронтым ия 152-рэ шхончэо дивизие ия 46-рэ полк ивзвод икомандирэу, младшэ лейтенантэу Дэрбэ Сэфэр нэмыцхэм алыгыгъэ пытапэр аштэныш, дзэ шхьалэхэр къэсыфэ алыгынэу пшэрылгъэу къыфашыгъагъ. Мы заом лейтенант ныбжыкълэм ыльэгъу лъэшэу къыщау-гъагъэми, лыхъужынгъэшхо къызыхыгъафэзэ пшэрылгъэу къыфашыгъэр ыгъэцэклагъ. Ащ пэе медалэу «За отвагу» зыфилорэр къыфагъэшшоагъ. Награди 7 зилэгъэ Дэрбэ Сэфэр ипсауныгъэ изыт епхыгъэу 1944-рэ илъэсым ичэпыогъу запасым агъэклугъ.

Мыекьюапэ щыцхэу летчик-

Севастополь пэблагъэу шызаозэ, дзэкълорэу Григорий Ивашкевич разведчик купмэ япэщэу агъэнэфэгъагъ. А купым хэтгъэхэм нэмыцхэм лагымэр зычлалыгъэгъэ чыплэр зэранэки, пым ичлэтыр дэпшыхагъэх. Ивашкевич игъусагъэхэр зэкълэ а заом щыхэкълэдагъэх. Ежэ мэфэ псаум фашистхэм апэуцужыгъ, ау щэгъогъоу кызырауагъэгъэ чытырыр пым ригъэштэжыгъап. Пчыхэм Ивашкевич фашист блиндажым епшыли, гранатэхэр ахидзагъ, ежыи улэгыищ кытещагъэ хьугъэ. Гранатэхэр ылэмычлэ члэпхэу, лъыр къечэхэу лэпылэгъу къыфэхьунэу къэсыгъэ тидзэкълорэхэм Ивашкевич къагъотыжыгъ. А мафэм лыхъужынгъэшхо зезыхьэгъэ тидзэкълорэ фашист нэбгырэ 40 фэдиз хигъэфэгъагъ, 1945-рэ илъэсым гъэтхалэм и 24-м Советскэ Союзым и Лыхъужыгъэ къыфагъэшшоагъ.

**ДЭРБЭ Байзэт.**

**Тарихэ шэныгъэхэмклэ кан-  
дидат.  
(Джыри кыкылэпыкълэшт).**

## КУПЭУ «КЪЫБЛЭР»

# Къэлэпчъэлутхэр цыхъэшлэгъух

«Зэкъошныгъ» Мыекъуапэ — «Спартак» Налщык — 0:0.  
Жьоныгуаклэм и 4-м Адыгэ республикэ стадионым шыздешлагъэх.  
Зезышагъэхэр: Л. Верулидзе — Владикавказ, П. Евстафиади — Краснодар, А. Чекалин — Воронеж.  
«Зэкъошныгъ»: Кондратьев, Мыкьо Абрек, Такъый, Ахмедханов, Осмаев (Дудин, 90), Мыкьо Мурат, Къонэ (Наталич, 71), Датхъужь, Ролдугин, Когония (Павлов, 73), Домшинский.

Зэкъош республикэхэм якомандэхэм яздешлэгъу гъэшлэгъонэу Мыекъуапэ шыкыуагъ. Я 85-рэ такыкыым нэс теклоныгъэм икыдэхын хъаклэхэр нахъ пэблэгъагъэх. А. Бажьэр, М. Гугуевыр, А. Дышъэкыр, нэмыкхэри тикъэлапчъэ благъэу къеклэхуэ, ухъумаглохэм алэклэхуэ зэп къызэрэхэклэгъэр. Тикъэлапчъэ бэрэ кыдэуагъэхэми, дэгъу дэдэу ешлэгъэ К. Кондратьевым шлокынхэ альэкыгъэп.

Ятлонэрэ такыкы 45-м кыкылоцл «Зэкъошныгъэр» нахъ шыуамбгъоу зэрешлэрэм ишлуагъэклэ, Налщык ифутболистхэр зэклэкложынынхэ, якъэлапчъэ икыэхуэмэн яшыпкъэу пылынхэ фаеу хъугъэ. А. Датхъужьыр, З. Осмаевыр, А. Домшинскэр, нэмыкхэри апэклэ зэрилыхэрэм тигъэгущыгъ. Ешлэгъур клэхуым фэклауагъэу А. Домшинскэр «Спар-

такым» икыэлэпчъэлутхэу Т. Хъанцэм изакъоу екыгъ. Футболистхэр шапхъэм диштэу пхъашэу зэпэуцугъэх, Т. Хъанцэм лэгуаор кызэкидзэжынын ыльэкыгъ. Аужырэ такыкхэм Д. Павловыр метри 3 — 4-клэ зыпэчыжъэ къэлапчъэм лъэшэу дэуагъ, ау ухъумаглохэм лэгуаом кыуаплэ ратыгъэп.

## Пресс-зэлыклар

«Спартакым» итренер шъхьалэу Бэджый Хъэсанбий футболист цлэрылоу шытыгъ. «Локомотив» Москва икыэлэпчъэлутхэу ешлэзэ, командэм Урысыем идышъэ медальхэр, хэгъэгум и Кубок кыфагъэшъошагъэх.

— Адыгэ Республикэм дахэу кышытпэгъокыгъэх, «тхъашъуегъэпсэу» гъэзетымкли ясложы сшлоигъу. Ешлэгъум теклоныгъэр кышыдэтхын тимурдэу Мыекъуапэ тыкэкыуагъ. «Зэ-



К. Степанян.

кыошныгъэм» икыэлэпчъэлут лэпэлэсэныгъэ ин кыгыгъэлэгъуагъ, — кылуагъ ащ.

Тиупчлэхэм джэуапхэр къаритыжхэзэ тренер шъхьалэм зэрэхигъэунэфыкыгъэу, Къэбэртэе-Бэлыкъарым икомандэ пшъэрыл инхэр зыфишлыжынынхэм фэхъазырэп, къэлапчъэм лэгуаор нахъыбэрэ дидзэ зыхъуклэ, унашъоу аштэщтым егупшысэщтых.

## Адыгэ быракъым тызэфещэ

«Спартакыр» Урысыем иапшъэрэ куп зэрэщешлэщтыгъэр шлуклэ тыгу къэтэгъэкыжы. Командэм спорт шъошэ хэыгъэ зыфишлыжыгъагъ. Майкэхэм адыгэ быракъыр сурэтэу атешлыхъагъэу Урысыем икыалэхэм ащешлэщтыгъ. Адыгэ быракъыр дунаим нахъышлоу шашлэнымклэ, лъэпкъ шлэжым зыкыгъэлэтыгъэнымклэ Налщык ифутбол клуб лфыгъошхо ыгъэцэклагъэу тэлытэ. Спортыр зикласэхэм адыгэ быракъыр стадионхэм ащагъэбыбатэщтыгъ.

Тиухэты «Спартакым» испорт шъуашэ зэхъокыныгъэхэр фэхъугъэх. Нахъыпэклэ командэм испонсорэу шытыгъэ Къанэкьо Арсен мылькыкыкы лэпылэгъу къафэхъуштыгъ. Къэкюшт ильэсхэм ателытагъэу «Спартакым» шъуашэу илагъэм кыфигъэзэжы шлоигъу.

Налщык икомандэ фэгумэ-кыкыхуэ Къэбэртэе-Бэлыкъарым кыкыгъэхэм, стадионым дэсыгъэхэм Хъ. Бэджыйр лъэшэу зэрафэразэр кытилуагъ. Стадион дахэ Мыекъуапэ илэ зэрэхъугъэм фэшл кытфэгушлуагъ.

«Зэкъошныгъэм» итренер шъхьалэу К. Степанян кызызри-



Хъ. Бэджый.

луагъэмклэ, футболист заулэ сымадж, шъобжхэр агъэхъужынынхэу иго ифагъэхэп. Ухъумэклиуц гупчэм щешлэ зыхъуклэ «Зэкъошныгъэм» икыэлэпчъэ нахъышлоу къаухъумэу ащ ылытагъ. Зичэзыу зэлыкларгъухэр тикомандэ хъылыгъэ кышыхъуштых.

## Клэхуххэр

«Черноморец» — МИТОС — 3:2, «Афыпс» — «Мэщыкыу» — 2:2, «Витязь» — «Динамо» — 2:1, «Торпедо» — «Таганрог» — 3:0, «Биолог» — «Ангушт» — 2:1, «Шъачэ» — «Терек-2» — 1:1, «Ангушт-2» — «Краснодар-2» — 4:2, «Астрахань» — «Алания» — 3:0.

## Чыплэхэр

1. «Черноморец» — 33
2. «Витязь» — 33
3. «Торпедо» — 32
4. «Афыпс» — 25
5. МИТОС — 24
6. «Спартак» — 21
7. «Динамо» — 21
8. «Мэщыкыу» — 18
9. «Таганрог» — 17
10. «Зэкъошныгъ» — 15
11. «Ангушт» — 15
12. «Биолог» — 13
13. «Астрахань» — 12
14. «Алания» — 9
15. «Анжи-2» — 9
16. «Шъачэ» — 4
17. «Терек-2» — 4
18. «Краснодар-2» — 3.

Жьоныгуаклэм и 9-м «Зэкъошныгъэр» Ставрополь шылыккэщт чыплэ командэу «Динамо».

Сурэтхэр «Зэкъошныгъэмрэ» «Спартакрэ» яешлэгъу кышытетхыгъэх.



## ФУТБОЛ. АПШЪЭРЭ КУПЫР

# Бэп къафэнагъэр

Урысыем футболисткыкы изэнэкъокыу хэлэжъэрэ командэхэу апшъэрэ купым хэтхэм жьоныгуаклэм и 2 — 4-м я 26-рэ ешлэгъухэр ялагъэх.

## Зэгъэпшэнхэр

«Спартак» — «Зенит» — 1:1, «Ростов» — «Терек» — 0:1,

«Кубань» — «Динамо» — 1:2, «Амкар» — «Локомотив» — 1:1, «Торпедо» — «Рубин» — 2:2, «Уфа» — «Мордовия» —

1:2, «Арсенал» — «Краснодар» — 0:3, ЦСКА — «Урал» — 3:1.

## Хэт тыдэ щыла?

1. «Зенит» — 60
2. «Краснодар» — 54
3. ЦСКА — 50
4. «Динамо» — 47
5. «Рубин» — 44
6. «Спартак» — 43
7. «Локомотив» — 39
8. «Терек» — 33

9. «Кубань» — 32
10. «Мордовия» — 31
11. «Ростов» — 27
12. «Уфа» — 25
13. «Амкар» — 24
14. «Урал» — 23
15. «Арсенал» — 23
16. «Торпедо» — 21.

Ильэс зэнэкъокыур клэхуым фэкло. Командэ пэпчэ ешлэгъуи 4 кыфэнагъ. Медальхэр зыхъыштхэр, апшъэрэ купым хэзыштхэр шлэхэу къэнэфэщтых.

## КИКБОКСИНГ. УРЫСЫЕМ ИЗЭНЭКЪОКЪУ

# Мэфэкл шлухъафтынхэр

Урысые Федерацием кикбоксингымкыкы изэнэкъокыу кыалэу Липецкэ шыкыуагъ. Адыгэ Республикэм ибэнаглохэм хагъэунэфыкырэ чыплэ 2 зэлыкларгъухэм къащыдахыгъ, мэфэкл шлухъафтынхэр къафашыгъэх.

Борсэ Астемир, кг 57-рэ, дышъэ медаль кыфагъэшъошагъ. Ятфэнэрэу Урысыем ичемпион хъугъэ. Арсен Еремян, кг 48-рэ, ящэнэрэ чыплэр кыкыжыгъ. Урысыемрэ Адыгеимрэ язаслуженнэ тренерэу Сихъу Казбек тиспортсмен-

хэм пэцэныгъэ адызэрихъагъ. Тибэнаглохэу А. Борсэмрэ А. Еремянрэ Урысые Федерацием ихэшыпыкыгъэ командэ хэтых, дунэе зэлыкларгъухэм зафагъэхъазыры. Тиспортсменхэм, тренерхэм тафэгушло, ямедальхэм ахагъэхъонэу афэтэлэ.

Нэклубгъор зыгъэхъазырыгъэр ЕМТЫЛЬ Нурбий.

## Зэхэзышагъэр ыкли кыдэзыгъэклырэр:

Адыгэ Республикэм лъэпкъ лфхэмклэ, лэклыб къэралхэм ащыпсэурэ тильэпкэгъухэм адырлэ зэпхыныгъэхэмклэ ыкли къэбар жъугъэм иамалхэмклэ и Комитет Адресыр: ур. Крестьянскэр, 236

## Редакциер зыдэшылэр:

385000, кь. Мыекъуапэ, ур. Первомайскэр, 197.

## Телефонхэр:

приемнэр: 52-16-79,

редактор шъхьалэм иапэрэ гуадзэр: 52-49-44,

редактор гуадзэр-пшъэдэклэжы зыхъырэ секретары: 52-16-77.

## E-mail:

adygvoice@mail.ru

## Зыщаушыхъатыгъэр:

Урысые Федерацием хэутын лфхэмклэ, телерадиокезтынхэмклэ ыкли зэлы-лэсыклэ амалхэмклэ и Министерствэ и Темыр-Кавказ чыплэ гъэларышлэп, зэраушыхъа-тыгъэ номерыр ПИ №ТУ23-00916

## Зыщыхаутырэр

ОАО-у «Полиграф-ЮГ», 385000, кь. Мыекъуапэ, ур. Пионерскэр, 268

## Зэклэмкли

пчъагъэр

4015

Индексхэр

52161

52162

Зак. 681

Хэутыным узшыккэтхэнэу шыт уахътэр Сыхъатыр 18.00 Зыщыккэтхэгъэхэ уахътэр Сыхъатыр 18.00

## Редактор

шъхьалэр

Дэрбэ Тимур

Редактор шъхьалэм иапэрэ гуадзэр

Мэшлэкьо Саид

Редактор шъхьалэм игуадзэр — пшъэдэклэжы зыхъырэ секретары Хъурмэ Хъусен